

องค์ประกอบที่ 2 : ด้านการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ

สถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

ภาวะสังคมไทยด้านการศึกษา ปี พ.ศ. 2546-2547 การศึกษาของประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาขั้นอุดมศึกษา โดยการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งมีจำนวนปีการศึกษารวม 12 ปี

ระบบการศึกษาของประเทศไทย ประกอบด้วย การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกกระบวนโรงเรียน และการศึกษาของสงฆ์และคฤหัสถ์ ซึ่งส่วนมากหรือเกินกว่าร้อยละ 75 ของนักเรียนและนักศึกษาจะอยู่ในระบบโรงเรียน มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้นที่เรียนนอกกระบวนโรงเรียน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ปี พ.ศ. 2547) การศึกษาในระบบโรงเรียน พบว่า มีประมาณเกือบร้อยละ 90 ของนักเรียนและนักศึกษาจะเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่เรียนในสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ ผู้เรียนสายอาชีพมีแนวโน้มลดลง ซึ่งตรงข้ามกับตลาดแรงงานที่มีความต้องการผู้จบในสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ ที่ต้องศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสัดส่วนของผู้ที่เข้าเรียน กำลังเรียนและจบการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีค่อนข้างต่ำ คือ ประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น และยังมีแนวโน้มลดต่ำลงเล็กน้อย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ปี พ.ศ. 2547)

อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนสูงขึ้น

ในปี พ.ศ. 2546 อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนรวมระดับประถมศึกษาเกินร้อยละ 100 แสดงว่ามีเด็กเข้าเรียนเพิ่มมากขึ้นและมีเด็กอายุวัยเกินเกณฑ์ (เพราะเข้าเรียนช้า) และเด็กเรียนซ้ำชั้น

อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนรวมเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว แต่ร้อยละ 80 ของนักเรียนที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพียงร้อยละ 64 และ 42 ที่เรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของเด็กที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถเรียนจนจบทุกระดับการศึกษา และยังพบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งออกจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษา สูงกว่าระดับประถมศึกษา โดยสาเหตุที่นักเรียนเหล่านี้ต้องออกกลางคัน เพราะความยากจนของครอบครัว จึงต้องการแรงงานไปช่วยงานด้านเกษตรกรรมหรือออกไปทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ปี พ.ศ. 2546)

การขยายโอกาสการเข้าเรียนในระบบโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาของประเทศไทย มีอัตราต่ำกว่าประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งมีอัตราสูงกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป

สภาพสังคมไทยมีการขยายตัวด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่คุณภาพของผู้เรียนยังไม่น่าพอใจ ปริมาณของแรงงานไทยสูงขึ้น อัตราการว่างงานลดลง แต่ผู้ที่มีการศึกษาสูงกลับมีการว่างงานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ อัตราการว่างงานในปี พ.ศ. 2547 เท่ากับร้อยละ 1.98 ลดลงจากร้อยละ 2.02

ในปี พ.ศ. 2546 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ว่างงานที่มีการศึกษาระดับสูง โดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา มีสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การจ้างงานขยายตัวได้ไม่ทัน รวมทั้งสาขาและคุณภาพของบัณฑิตยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เมื่อเศรษฐกิจมีการขยายตัว ความจำเป็นที่จะต้องให้แรงงานในระดับล่างเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยมีเป้าหมายในการสนับสนุนให้แรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น ในอนาคตจึงอาจทำให้ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวมากขึ้น

จากการให้ความสำคัญต่อการจัดบริการทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ให้ครอบคลุมประชากรทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นจาก 7.8 ปี ในปี พ.ศ. 2546 เป็น 8.1 ปี ในปี พ.ศ. 2547 โดยการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นในทุกระดับ ซึ่งเป็นผลจากการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ทำให้ภาพรวมของประชากรกลุ่มอายุ 3-21 ปี มีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 65.1 ในปี พ.ศ. 2540 เป็นร้อยละ 73.5 ในปี พ.ศ. 2547 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปี พ.ศ. 2548)

นอกจากเด็กในระบบโรงเรียน การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนไทย พบว่า สามารถให้บริการการศึกษานอกระบบได้ประมาณ 4.1 ล้านคน และมีการจัดบริการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ อุทยานการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ICT แห่งชาติ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตาม มีแหล่งเรียนรู้จำนวนน้อยมากที่มีคุณภาพและทันสมัย และจัดตั้งเฉพาะในกรุงเทพมหานคร และตามเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น

คุณภาพการจัดการศึกษา

จากรายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทย พ.ศ. 2547 พบว่า ความก้าวหน้าด้านการศึกษาและใกล้จะบรรลุเป้าหมาย MDG (Millennium Development Goals) ในระดับประถมศึกษา ดังนั้น จึงได้กำหนดเป้าหมาย MDG+ ที่ท้าทายยิ่งขึ้น และนอกจากจะพยายามให้เด็กเรียนจนจบทุกระดับการศึกษา ภารกิจสำคัญคือ การพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษา แม้ว่าโอกาสการเข้าเรียนของนักเรียนในเชิงปริมาณจะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีปัญหาในด้านคุณภาพของผู้เรียน จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GAT) ของนักเรียนชั้น ป. 6, ม. 3 และ ม. 6 ในปี พ.ศ. 2546 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางวิชาอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง เช่น วิชาภาษาอังกฤษ ชั้น ป. 6 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับพอใช้และดี เพียงร้อยละ 56 ของนักเรียนทุกคน และวิชาคณิตศาสตร์ชั้น ม. 3 และชั้น ม. 6 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับพอใช้และดี ร้อยละ 45 และร้อยละ 43 ตามลำดับ นอกจากนี้ จากผลการประเมินความถนัดทางการศึกษา (SAT) ของนักเรียนชั้น ม. 6 ในด้าน

ความสามารถทางภาษา ความสามารถในการคิดคำนวณ และความสามารถเชิงวิเคราะห์ พบว่า ยังมีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ทั้ง 3 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปี พ.ศ. 2547)

สำหรับในระดับนานาชาติ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) หรือองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ได้จัดทำโครงการเทียบประเมินนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment –PISA) เพื่อเทียบประเมินความสามารถด้านคณิตศาสตร์ ด้านการแก้ปัญหา ด้านการอ่าน และด้านวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนอายุ 15 ปี ในประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 40 ประเทศ (ในปี พ.ศ. 2546)

การศึกษากับการรู้หนังสือ

สังคมโลกทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาทั้งหลาย ต่างตระหนักและยอมรับความสำคัญของการรู้หนังสือมาเป็นระยะเวลานานนับร้อยปี รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ทุ่มเททรัพยากรจำนวนมากสำหรับจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชากรให้เป็นผู้รู้หนังสือ เนื่องจากการรู้หนังสือเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนมีพลังอำนาจมากขึ้นในชีวิตทุกๆ ด้าน ความไม่รู้หนังสือ นอกจากจะเป็นบ่อเกิดของความยากจน ยังเป็นบ่อเกิดของการเป็นเหยื่อของการกดขี่ทางการเมือง การโฆษณาชวนเชื่อทางอุตสาหกรรม และการกระทำมิชอบ ที่สำคัญที่สุด คือ การที่บุคคลและชุมชนจะไม่สามารถพัฒนาสติปัญญาของตน เพราะไม่มีทักษะในการอ่านเพื่อเข้าถึงความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนเรื่องราวที่จำเป็นต้องรู้ (แมนมาส ชาลิต, คุณหญิง, ปี พ.ศ. 2546)

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศการเริ่มต้นทศวรรษแห่งการรู้หนังสือ (Literacy Decade) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2546 ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2546-2555 มีเป้าหมายเพื่อขยายการศึกษาให้ไปถึงกลุ่มประชากรที่ยังไม่รู้หนังสือ อาทิ เด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา อาศัยอยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ เด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อยทางเชื้อชาติ ฯลฯ ซึ่งมีอยู่ทั่วโลกประมาณ 994 ล้านคน และในจำนวนนี้เป็นเด็กในวัยเรียนถึง 113 ล้านคน ทั้งนี้ มุ่งเน้นการเรียนรู้หนังสือซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษา ครอบคลุมการเรียนรู้หนังสือที่จะนำไปสู่ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทัดเทียมกันของทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโลกด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม และจากประกาศปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) โดยองค์การยูเนสโกและประเทศสมาชิกมากกว่า 150 ประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2533 ซึ่งมีเป้าหมายเรื่องการลดอัตราการไม่รู้หนังสือให้ได้อย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ภายในปี พ.ศ. 2543 แต่ในปัจจุบันนี้ การดำเนินงานของประเทศสมาชิกหลายประเทศยังไม่ประสบความสำเร็จ (ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์, ปี พ.ศ. 2546)

ในส่วนของประเทศไทย อัตราการรู้หนังสือของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มากกว่า 90 คน ใน 100 คน แต่ยังไม่สามารถจัดการไม่รู้หนังสือให้หมดไปได้ จากสถิติการศึกษาของประเทศไทย เห็นได้ว่า ประชากรในวัยเรียนจะมีอายุระหว่าง 3- 22 ปีโดยประมาณ เด็กในกลุ่มนี้จะเข้าเรียนในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยเรียนแล้วไม่จบหลักสูตรทุกคน มีบางส่วนออกกลางคัน หรือแม้จะจบตามหลักสูตร บางคนมีคุณภาพไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความสามารถในการอ่านการเขียนก็ลดลง หรืออาจจะกลายเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ในที่สุด

ภาวะสังคมไทยด้านผู้ประพฤติดี ปี พ.ศ. 2546-2547

ปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มลดความรุนแรงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการใช้มาตรการเด็ดขาดในการปราบปรามและป้องกันอาชญากรรมตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้จำนวนคดีอาชญากรรมลดลงจาก 164,878 คดี ในปี พ.ศ. 2546 เป็น 74,121 คดี ในปี พ.ศ. 2547 หรือลดลงถึงร้อยละ 55 อย่างไรก็ตาม ปัญหาอาชญากรรมยังทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2547 มีจำนวนคดีที่ได้รับแจ้งเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน 68,667 คดี และคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ 45,493 คดี เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2546 ร้อยละ 1.4 และ 0.8 ตามลำดับ ทั้งนี้ พบว่า คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำร้ายร่างกายและการข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2546 กับปี พ.ศ. 2547 พบว่า มีจำนวนคดีเพิ่มขึ้น 1,806 คดี และ 479 คดี หรือร้อยละ 6.71 และ 10.4 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการลอกเลียนแบบและพฤติกรรมจากสื่อต่างๆ ที่เผยแพร่ทั่วไปที่สามารถพบเห็นในปัจจุบัน การควบคุมสื่อต่างๆ ที่เผยแพร่ในเชิงช่วยและชักชวนให้ลอกเลียนแบบนำไปปฏิบัติ การปลูกฝังค่านิยมด้านศาสนาเพื่อเป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนโดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การยกเลิก การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ในการดำเนินงาน เพื่อลดความรุนแรง หรือปริมาณคดีต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ในด้านผู้กระทำผิดกฎระเบียบในการจับชีพาหนะนั้น แม้จะมีการณรงค์ในเรื่องการเมาไม่ขับ การเคารพกฎจราจร และการประชาสัมพันธ์ให้ป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุ เช่น การสวมหมวกกันน็อค การคาดเข็มขัดนิรภัย แต่การเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก ในปี พ.ศ. 2547 ยังคงเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2546 โดยมีจำนวนอุบัติเหตุเกิดขึ้นทั้งหมดถึง 124,530 ราย คิดเป็นอัตรา 193.1 ต่อประชากรแสนคน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2546 มีอัตรา 170.5 สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการขับเร็วเกินอัตราที่กำหนด และการตัดหน้าระยะกระชั้นชิด ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2547 มีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบก 13,766 คน คิดเป็นอัตรา 21.3 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งลดลงจากอัตรา 22.2 ในปี พ.ศ. 2546 แต่ก็นับว่ายังเป็นจำนวนที่สูง โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่างๆ ในแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตนับเป็นพันราย คือ 1,324 คน ในเดือนมกราคม 1,292 คนในเดือนเมษายน 2547 และ 1,346 คน ใน

เดือนธันวาคมตามลำดับ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ คิดเป็นมูลค่าทรัพย์สินจำนวนมาก และในปี พ.ศ. 2547 มีแนวโน้มสูงขึ้นจาก 1,750.96 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2546 เป็น 2,230.42 ล้านบาท หรือเพิ่มถึงร้อยละ 27.38 ความสูญเสียจากอุบัติเหตุจราจรทางบกเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ การดำเนินการของรัฐอย่างจริงจังเพียงฝ่ายเดียวไม่อาจเป็นผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นจากจำนวนอุบัติเหตุที่ยังคงสูงและเพิ่มมากขึ้น หากแต่ประชาชนเองต้องตระหนักถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากความประมาท มีจิตสำนึกที่ดีในการเคารพกฎจราจรและให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้เกิดความสูญเสียต่อตนเองและประเทศโดยรวม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ปี พ.ศ. 2547)

ศาสนากับดัชนีความมั่นคงของมนุษย์และการพัฒนาประเทศ

จากการที่สถาบันศาสนา มีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของมนุษย์และการพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน แม้ว่าแนวความคิดและขอบข่ายการพิจารณาเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ของนานาประเทศ อาทิ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP, ค.ศ. 2005) โครงการ Comparative Analysis of Indicator Sets for Sustainable Development (ESTO Study on National and Regional Programs and Strategies for Sustainable Development, ค.ศ. 2000) และตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีทางสังคมของประเทศนิวซีแลนด์ (Indicators of Social Wellbeing in New Zealand) (Ministry of Social Development, ค.ศ. 2004) จะไม่ได้เน้นหรือครอบคลุมตัวชี้วัดทางด้านศาสนาและความเชื่อไว้โดยตรง แต่จากสภาพและภูมิหลังของสังคมไทย ซึ่งให้ความสำคัญต่อสถาบันศาสนาในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ และในการเสริมสร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้สะท้อนให้เห็นแนวความคิดและขอบข่ายการพิจารณาเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ โดยกำหนดให้ “ศาสนาและความเชื่อ” เป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์อย่างชัดเจน ซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง และจะส่งผลให้หน่วยงานหรือองค์กรจากทุกภาคส่วนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แม้ว่าสังคมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันได้ตระหนัก และให้ความสำคัญกับสถาบันทางศาสนา ในการเสริมสร้างและพัฒนาความมั่นคงของประเทศ แต่จากสภาพการณ์ทั่วโลกและในประเทศไทย ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม ซึ่งค่านิยมของประชาชนมีแนวโน้มนิยมทางวัตถุสูงขึ้น คนส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาทางด้านวัตถุโดยไม่ได้นสนใจการพัฒนาทางด้านจิตใจ ส่งผลให้เกิดปัญหาครอบครัวและสังคม คนในสังคมขาดความสมดุลและขาดความมั่นคงทางจิตใจ ข้อสังเกตจากสถานการณ์ทางสังคมที่รายงานทางสื่อสารมวลชนและสื่อสารสนเทศต่าง ๆ คือ ในขณะนี้พลเมืองไทยโดยรวมได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ผู้มีการศึกษาสูงกลับต้องดำรงชีวิตอย่างมีปัญห ทั้งที่มีผลกระทบต่อตนเองและส่วนรวม ปัญหาเหล่านี้ ล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมและ

คุณธรรมอย่างแท้จริง ปัญหาที่กลายเป็นปัญหาสังคมอันถาวรที่พบเห็นกันเป็นประจำ ได้แก่ การทุจริต คอรัปชั่น การเอารัดเอาเปรียบ ปัญหายาเสพติด การพนันการทำร้าย/ฆ่าผู้อื่น การข่มขืน การค้าประเวณีของนักเรียน/วัยรุ่นหญิง การติกันของนักเรียน/วัยรุ่นชาย การปล้น/ลักทรัพย์ ปัญหาโรคเอดส์ โสเภณี เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน การดำเนินชีวิตอย่างประมาท การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปี พ.ศ. 2546) ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความเจริญและความมั่นคงต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง ในส่วนของคนไทย ส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธมาเป็นเวลานาน แต่เยาวชนไทยและชาวไทยพุทธจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนาและแก่นคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง คนไทยส่วนใหญ่เน้นพิธีกรรม ตลอดจนไสยศาสตร์มากกว่าเน้นด้านสติปัญญา ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องปลูกฝังค่านิยมเชิงคุณธรรม และจริยธรรมให้เกิดแก่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ในการปฏิรูปการศึกษาจะต้องทำให้ผู้เรียนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตาม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีจิตใจดี มีปัญญาเจริญงอกงาม มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง สามารถที่จะมีความสุขในชีวิตตามหลักศาสนา และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตลอดจนร่วมสร้างเสริมความสงบสุขให้แก่สังคมส่วนรวม

ดัชนีองค์ประกอบด้านการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ

ดัชนี	ตัวบ่งชี้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
4. การมีโอกาสนเรียนรู้ตลอดชีวิต	7. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	90	100
	8. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย	50	100
	9. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง	25	100
	10. อัตราส่วนครูต่อนักเรียน	14	50
5. การปฏิบัติตนถูกหลักศาสนา	11. คนอายุ 6 ปีขึ้นไปทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	30	100
	12. คดีอุจฉกรรจ์และ สะเทือนขวัญ	0	0.05
	13. คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ	0	0.5
	14. คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	0	0.5
	15. คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	0	5
	16. คดีอุบัติเหตุจราจรทางบก	0	1

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการศึกษาศาสนา และความเชื่อ

ตารางที่ 11 จังหวัดที่มีองค์ประกอบการศึกษาศาสนา และความเชื่อดีที่สุดและต่ำที่สุด

เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี 2547 (%)		เด็กจบการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี ได้ เรียนต่อมัธยม ศึกษาตอนปลาย 2547 (%)		คนในครัวเรือนได้ ข่าวสารที่เป็น ประโยชน์อย่าง น้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง 2547 (%)		คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ทุกคน ปฏิบัติ กิจกรรมทาง ศาสนาอย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 2547 (%)		คดีอุกฉกรรจ์และ สะเทือนขวัญ (คน)		คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ (คน)		คดีประทุษร้าย ต่อทรัพย์สิน (คน)		คดีที่รัฐเป็น ผู้เสียหาย (คน)		คดีอุบัติเหตุจราจรทางบก 2547 (คน)		สัดส่วนครู/นักเรียน ปี2546	
ห้าลำดับดีที่สุด																			
ภูเก็ต	100.0	ภูเก็ต	98.9	ยโสธร	100.0	ภูเก็ต	98.6	สุรินทร์	50	แม่ฮ่องสอน	69	แม่ฮ่องสอน	73	น่าน	1,283	อุทัยธานี	27	สิงห์บุรี	14.2
ปทุมธานี	100.0	อำนาจเจริญ	97.7	ภูเก็ต	98.9	สงขลา	98.4	มหาสารคาม	41	ปัตตานี	240	นครพนม	223	ปัตตานี	1,744	แม่ฮ่องสอน	41	อุดรดิคต์	15.6
นนทบุรี	99.9	นนทบุรี	97.4	สงขลา	98.9	อำนาจเจริญ	97.5	บุรีรัมย์	74	สุรินทร์	563	ชัยภูมิ	366	นราธิวาส	2,089	หนองคาย	166	สมุทรสงคราม	15.8
ปราจีนบุรี	99.9	สงขลา	97.4	เพชรบุรี	98.6	อุดรธานี	96.1	ศรีสะเกษ	76	เชียงราย	494	หนองบัวลำภู	161	พิษณุโลก	2,592	ปัตตานี	122	เพชรบุรี	15.9
ยโสธร	99.9	ปทุมธานี	97.1	ปราจีนบุรี	98.3	เพชรบุรี	95.8	สกลนคร	62	น่าน	200	สระแก้ว	176	สุรินทร์	4,384	บุรีรัมย์	330	แพร่	16.1
ห้าลำดับท้ายสุด																			
ลำพูน	99.1	ตาก	89.8	เชียงใหม่	89.2	ตรัง	78.8	ชลบุรี	391	ภูเก็ต	361	สมุทรปราการ	2,132	สมุทรปราการ	12,853	นนทบุรี	2,224	นนทบุรี	24.3
นราธิวาส	99.0	น่าน	89.7	นราธิวาส	88.6	ชุมพร	78.2	ตรัง	212	กรุงเทพฯ	7,773	ภูเก็ต	637	กรุงเทพฯ	93,234	เชียงใหม่	4,477	ปทุมธานี	25.3
เชียงใหม่	98.5	ชัยภูมิ	89.6	ตาก	88.6	พัทลุง	75.6	นครปฐม	295	เพชรบุรี	631	สมุทรสาคร	1,137	ภูเก็ต	4,727	กระบี่	1,297	สมุทรสาคร	26.9
ตาก	96.2	ตราด	89.3	กาญจนบุรี	88.5	แม่ฮ่องสอน	74.8	สงขลา	476	ปทุมธานี	1,074	ปทุมธานี	1,997	ชลบุรี	19,872	สมุทรปราการ	4,473	สมุทรปราการ	27.4
แม่ฮ่องสอน	95.9	แม่ฮ่องสอน	84.9	แม่ฮ่องสอน	72.4	สุราษฎร์ธานี	66.8	สุราษฎร์ธานี	367	สุราษฎร์ธานี	1,428	กรุงเทพฯ	18,432	สมุทรสาคร	9,139	กรุงเทพฯ	52,650	ชลบุรี	44.1

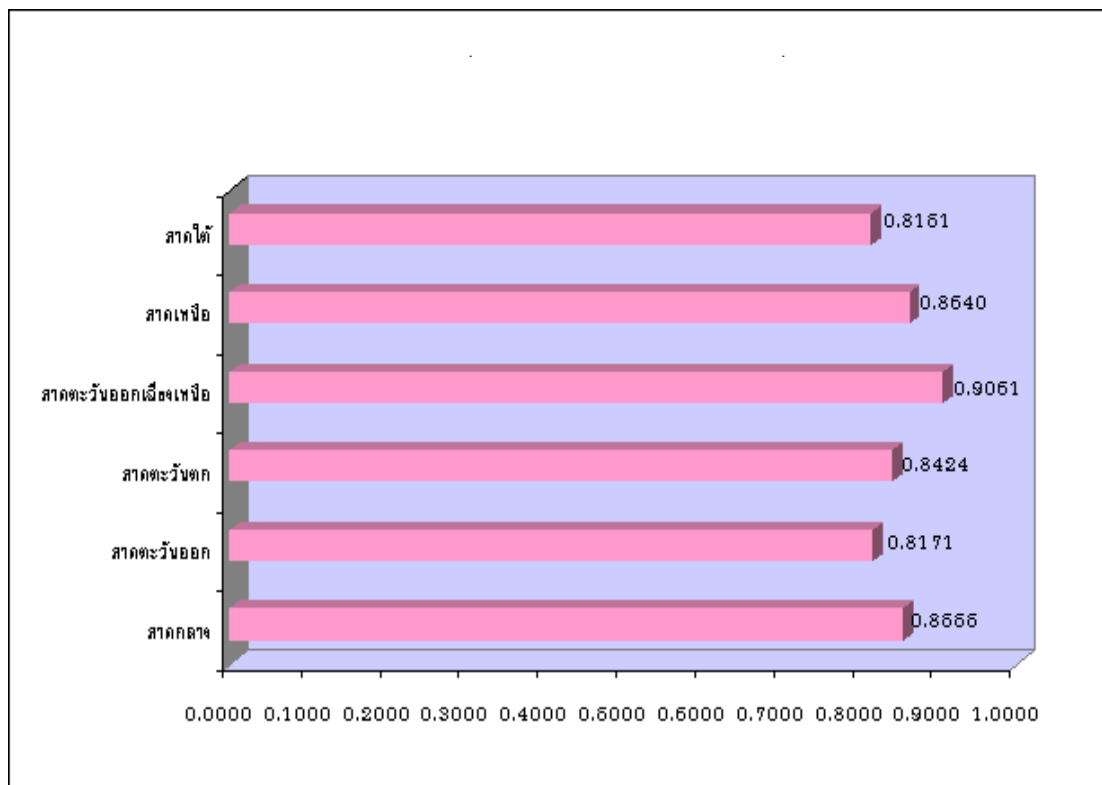
ดัชนีการศึกษาอยู่ในช่วงคะแนน 0.51-0.92 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสถานการณ์ด้านการศึกษาดีที่สุด ได้แก่ นครพนม มหาสารคาม สุรินทร์ อำนาจเจริญ และศรีสะเกษ เป็นที่น่าสังเกตว่า กรุงเทพมหานคร มีดัชนีการศึกษาและศาสนาอยู่ในระดับต่ำที่สุด อาจเนื่องจากมีประชากรวัยแรงงานอพยพจากต่างถิ่น นอกจากนี้ แรงงานอพยพยังทำให้อัตราการเกิดคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ คดีชีวิตร่างกาย และเพศ รวมทั้งคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย อยู่ในระดับสูง ส่งผลต่อดัชนีรวมในด้านนี้ให้อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ ควรให้ความสำคัญกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดในเขตปริมณฑลเป็นพิเศษ ได้แก่ สมุทรปราการ สมุทรสาคร รวมทั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานีและชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจในเขตภาคใต้และตะวันออกด้วย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีอัตราการศึกษาในภาคบังคับและการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งการได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์อยู่ในระดับต่ำที่สุด สาเหตุอาจเกิดจากสภาพพื้นที่กันดาร รวมทั้งการขาดแคลนครูและห้องเรียน ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเชื่อและค่านิยมของประชากรในพื้นที่ที่มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย

จังหวัดสิงห์บุรี เป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนครูต่อนักเรียนที่ต่ำที่สุด ในขณะที่จังหวัดชลบุรีมีสัดส่วนครูต่อนักเรียนอยู่ในระดับต่ำที่สุด น่าสังเกตว่า ชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจดี แต่อัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษากลับไม่ดีเท่าที่ควร

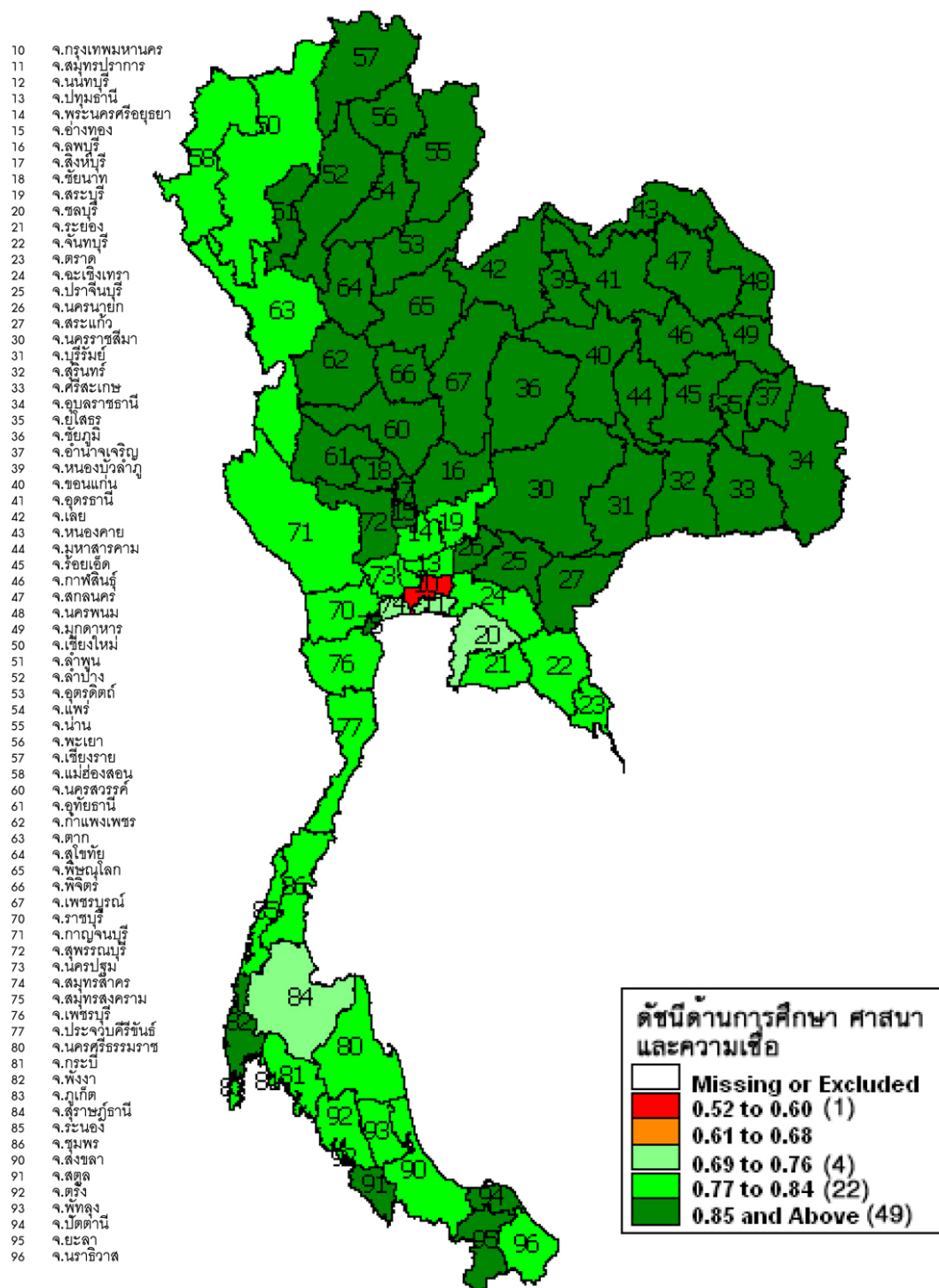
ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ เป็นที่น่าแปลกใจว่า กรุงเทพฯ ไม่มีข้อมูลอัตราการได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ข้อมูลซึ่งเรื่องนี้ควรนำมาพิจารณาเนื่องจากแหล่งข้อมูลของกรุงเทพฯ ยังไม่ครอบคลุม เนื่องจากไม่มีการสำรวจข้อมูล จปฐ. ในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเขตเมือง เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ จำแนกตามรายภาค ได้แสดงไว้ตามแผนภูมิที่ 20

แผนภูมิที่ 20 ค่าเฉลี่ยดัชนีด้านองค์ประกอบการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ



จากแผนภูมิด้านศาสนา การศึกษา และความเชื่อ ค่าเฉลี่ยดัชนีสูงสุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และต่ำสุด คือ ภาคใต้ สำหรับในรายจังหวัดได้แสดงไว้ในแผนที่ 2 ดังภาพ

แผนที่ 2 - ดัชนีด้านองค์ประกอบการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ



หมายเหตุ เลขลำดับหน้าจังหวัดเป็นเลขเรียงตามรหัสพื้นที่